

Gottfried Leibbrandt:

‘De Open Universiteit biedt mensen een kans hun leven te verrijken’

Gottfried Leibbrandt was de eerste voorzitter van het College van bestuur van de Open Universiteit Nederland. Eind jaren zeventig steunde hij als directeur-generaal van het hoger onderwijs bij het Ministerie van OCW de plannen om een afstands-universiteit op te richten. Enkele jaren later ontving hij koningin Beatrix voor de officiële opening van de nieuwe universiteit. Leibbrandt: ‘Ook toen zagen we al hoe snel de maatschappij zich ontwikkelde. Dat burgers zich blijven om- en bijscholen is zó belangrijk.’

Hoe heeft u de opstartfase van de Open Universiteit beleefd?

‘Als een opwindende periode, waaraan ik goede herinneringen heb. We werkten met een groep heel enthousiaste mensen aan een volledig nieuw onderwijsaanbod. Het was duidelijk dat daaraan grote behoefte was, want nog voor de officiële opening hadden we duizenden studenten op wachtlijsten staan. Het was ook een spannende tijd, want het was geen uitgemaakte zaak dat de Open Universiteit zou slagen. Het Ministerie van Financiën zag met lede ogen aan dat er een universiteit bijkwam en als nieuwkomer moesten we onze plaats in het onderwijslandschap nog veroveren. De Telegraaf kopte zelfs een keer prominent op de voorpagina dat de Open Universiteit zou sluiten! Dat zorgde natuurlijk voor veel onrust. Gelukkig lukte het om snel contact te leggen met toenmalig onderwijsminister Van Kemenade, die ons verzekerde dat het bericht “volstrekte onzin” was. Er was in die begintijd een geweldige druk om snel cursussen te produceren.’

Maar het ontwikkelen van hoogwaardig zelfstudiemateriaal kost nu eenmaal tijd. Ik ben nog steeds blij dat we altijd strikt hebben vastgehouden aan de kwaliteit van het cursusmateriaal. Daardoor zijn we er bijzonder goed in geslaagd om het academisch niveau te halen en heeft er nooit twijfel bestaan over de waarde van ons diploma.'

Wat is uw beeld van de Open Universiteit 25 jaar later?

'Ik volg de organisatie nu natuurlijk op een afstand, maar mijn indruk is positief. Ik vind dat zij goed is meegegaan met moderne ontwikkelingen, met name op het gebied van de technologie. Daar vindt haast een explosie van mogelijkheden plaats en het lijkt mij dat de Open Universiteit daar goed op inspeelt. Zij speelt ook een belangrijke rol als het gaat om de toemende vraag van de maatschappij naar lifelong learning. De maatschappij verandert zo snel dat er grote behoefte is aan mogelijkheden voor mensen om zichzelf bij te spijkeren. Juist door haar open karakter en de specifieke opzet van het onderwijs stelt de Open Universiteit velen in die gelegenheid. Zij kunnen in hun eigen situatie en onder omstandigheden die zij zelf kiezen hun kennis uitbreiden. Dat is niet alleen heel belangrijk vanuit een arbeidsperspectief, maar ook vanuit maatschappelijk oogpunt.'

Wat vindt u minder sterke punten?

'Wat ik heel jammer vind, is dat het aanbod van hogere beroepsopleidingen maar beperkt van de grond is gekomen. Hoewel het vanaf het begin nadrukkelijk de bedoeling was hoger beroepsonderwijs aan te bieden, is de ontwikkeling daarvan in de loop van de jaren een verwaarloosd kind geworden.

Ik denk dat de Open Universiteit daar een behoorlijke kans heeft laten liggen. Het zou goed zijn dat alsnog op te pakken. Een ander punt waar volgens mij kansen liggen is de studiebegeleiding. Vanaf het eerste moment hebben we veel aandacht geschonken aan studiebegeleiding. In vergelijking met andere universiteiten deden we daarin al veel meer. Toch denk ik dat we het nog te weinig accent hebben gegeven. De Britse Open University is bijvoorbeeld duidelijk geworteld in de Angelsaksische traditie, waar tutoring een heel belangrijk onderdeel van het onderwijs is. Ik denk dat een groot deel van het succes van de Britse afstandsuniversiteit ligt in het feit dat zij veel meer aandacht en geld steekt in de studiebegeleiding.'

Heeft u zelf een cursus van de Open Universiteit bestudeerd?

'Ik heb indertijd natuurlijk heel veel in de cursusboeken gekeken en gelezen, maar ik heb er nooit een helemaal bestudeerd. In mijn ontmoetingen met studenten heb ik wel kunnen constateren wat voor grote betekenis afstandsonderwijs kan hebben, zelfs als het maar gaat om één enkele cursus. Het dwingt studenten om over een problematiek op een academisch niveau na te denken. Soms bezien ze daardoor hun eigen situatie en werkomgeving met heel andere ogen.'

Welke invloed heeft de Open Universiteit gehad op het hoger onderwijs?

'Een van de motieven om de Open Universiteit op te richten was dat het ministerie tot de conclusie was gekomen dat de gewone universiteiten wel erg vast zaten in tradities. Ze hadden weinig oog voor parttime studenten en voor volwassenen in het algemeen. Ook de manier van doceren werd bepaald door oude gewoontes. Ik denk dat de Open Universiteit in 25 jaar op allerlei manieren de vernieuwing in het hoger onderwijs heeft bevorderd. Met de modulaire opbouw van het studieprogramma en het geven van creditpunten voor afzonderlijke modules was de instelling bijvoorbeeld een voorloper. Dat is nu het systeem dat alle universiteiten hanteren. En doordat veel docenten van andere universiteiten betrokken waren bij het ontwikkelen van onze cursussen, zij zijn ook gaan nadenken over de pedagogie van hun eigen colleges en de interactie met hun studenten.'

Welke advies geeft u mee voor de komende 25 jaar?

'Ik denk dat de instelling op de goede weg is met de activiteiten op het vlak van open educational resources, dus het gratis ter beschikking stellen van cursusmateriaal via internet. Verder denk ik dat het belangrijk is om te blijven inspelen op de mogelijkheden die de technologie biedt, zonder daarin door te slaan. Er moet een balans blijven tussen gedrukt materiaal, persoonlijke studiebegeleiding, tutoring via internet, online contact tussen studenten en al die andere fantastische mogelijkheden die er zijn.'

U spreekt nog steeds met veel betrokkenheid over de Open Universiteit...

'Dat kan ik alleen maar beamen. Ik draag de taakstelling van de Open Universiteit nog altijd een warm hart toe, zowel het vergroten van de deelname aan het hoger onderwijs als de onderwijsvernieuwing. De wereld is in 25 jaar veel veranderd, maar deze thema's zijn ook nu actueel. De Open Universiteit biedt mensen een kans hun leven te verrijken. Door hun kennis uit te breiden of een diploma te behalen kunnen zij hun positie verbeteren. Dat vind ik nog steeds geweldig.'

Olga Teunis